

O ANALIZĂ MULTIASPECTUALĂ A POLITICII ȘI PLANIFICĂRII LINGVISTICE

Ion MANOLI

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Lucrarea **Politică și planificare lingvistică: de la teorie la practică** (Chișinău: ASEM, 2007), semnată de conf. univ., dr. Gheorghe Moldovanu, abordează un domeniu pe cât de actual și important, pe atât de delicat și sensibil pentru societatea modernă – politica și planificarea lingvistică.

Din însăși tematica anunțată în titlu, volumul de față trezește deopotrivă interesul lingviștilor, sociologilor, economiștilor, psihologilor și factorilor de decizie în materie de politică și planificare lingvistică prin încercarea reușită - trebuie să o spunem din capul locului - de a investiga, cu metode de cercetare utilizate în cadrul disciplinelor conexe, schimbarea lingvistică deliberată în societate.

Demersul investigativ, propus de autor, ține de valorificarea utilității sociale a limbii, însăși epoca modernă fiind caracterizată printr-o socializare și culturalizare a limbii. Însușind informații, sugestii și idei novatoare în sprijinul celor care, implicați în activitatea de politică și planificare lingvistică, își asumă dificila și onorabila misiune de a planifica și implementa o schimbare lingvistică în societate, lucrarea Domnului Moldovanu reprezintă un fundament teoretic și metodologic solid pentru înțelegerea mai cuprinzătoare și mai nuanțată a politicii și planificării lingvistice în societatea postmodernă, în general, și în Republica Moldova, în particular.

Deși lucrarea este destinată, în primul rând, specialiștilor, ea este, cu certitudine, de real folos și pentru diverse cercuri de persoane dornice să cunoască modul în care politica și planificarea lingvistică le poate fi utilă în situații și scopuri concrete. Din această perspectivă, prezenta monografie constituie un răspuns concret la nevoile societății în domeniul sus-menționat, facilitând accesul specialiștilor și nespecialiștilor la domeniul planificării și politicii lingvistice.

Prezentând în sine primul studiu științific și aplicativ mai mult sau mai puțin amplu privind problemele generale și concrete ale politicii și planificării lingvistice pe teren românesc, monografia de față se înscrie, prin problematica abordată și interpretarea științifică a fenomenului analizat, printre cele mai valoroase lucrări în domeniu, apărute, cu preponderență, peste hotare.

Alături de *Introducere* și *Încheiere*, cele șapte capitole care structurează monografia de față alcătuiesc un parcurs în spirală, ale cărui volute se constituie în tot atâtea repere – teoretice și aplicative – menite să întemeieze investigația științifică enunțată în titlul lucrării. Rezumatul în limba engleză, cele trei anexe, indicii de autori și de materii, de asemenea, prezente în lucrare sunt elemente suplimentare binevenite, cu scopul de a simplifica orientarea și a facilita înțelegerea abordării teoretico-metodologice novatoare a fenomenului analizat.

Fără să ne propunem o detaliere a conținutului fiecărui capitol, ținem să semnalăm încă de la început o particularitate metodologică ce contribuie la sporirea

caracterului unitar al cercetării de față. Ne referim la prezența marcată în toate cele șapte capitole, indiferent de obiectivul fiecăruia, a numeroase exemple și ilustrări cu caracter explicativ, menite să dea concretețe și să sporească inteligibilitatea abordării teoretice, riguroase și necesare, cu care se deschide fiecare capitol.

Divizată în două părți, lucrarea reprezintă un întreg indisolubil. **Partea I** a cărții (capitolele I-IV), intitulată **Politică și planificare lingvistică: fundamente teoretice și modele de cercetare**, oferă un cadru conceptual și metodologic al politicii și planificării lingvistice, care nu este suficient de conturat în literatura de specialitate. Pornind de la intenția de a cerceta abordările existente în conceptualizarea și definirea noțiunilor-cheie, care alcătuiesc nucleul dur al politicii și planificării lingvistice, contextul specific care implică intervenția politică a statului asupra limbilor, precum și modelele de cercetare a fenomenului analizat, secțiunea de față are și un caracter inovator, reevaluând, prin prisma unei viziuni moderne, construite pe abordarea trans-și pluridisciplinară, interpretările din literatura de specialitate și propunând un model integrat de analiză a domeniului în chestiune.

Partea a II-a a lucrării (capitolele V-VII), intitulată **Politică și planificare lingvistică în spațiul est-romanica dintre Prut și Nistru**, prezintă o analiză a politicii și planificării lingvistice din spațiul est-romanica dintre Prut și Nistru, teritoriu în care s-a format, ca stat suveran, Republica Moldova. După o analiză detaliată a politicilor lingvistice, promovate de guvernele țarist și sovietic, al căror obiectiv major a fost pervertirea identității etnice și lingvistice a populației autohtone din arealul dat, această secțiune furnizează o analiză complexă a politicii și planificării lingvistice a noului stat suveran prin prisma moștenirii lingvistice complicate care constituie, până în prezent, rădăcina dificultăților socio-politice și lingvistice ale Republicii Moldova. În baza sistematizării rezultatelor anchetei sociolingvistice, desfășurate în cadrul prezentei investigații, lucrarea oferă strategii, metode, instrumente și recomandări utile pentru conceperea și implementarea unei politici lingvistice adecvate în Republica Moldova, evocându-se redimensionarea configurației peisajului demolingvistic și răsturnarea piramidei valorilor în societatea moldovenească.

Vasta documentare impusă de prezenta cercetare, accesibilă în impresionanta bibliografie, precum și riguroasa ei exploatare în corpul lucrării, îi conferă acesteia ținută științifică și deplină lizibilitate.

Actualitatea oricărei cercetări este generată de o problemă care rezultă fie dintr-un paradox existent în teorie, fie dintr-o contradicție între teorie și faptele care stau la baza acesteia, fie dintr-o solicitare publică vizând alegerea unei soluții eficiente din mai multe alternative. În acest sens, problema pusă în discuție derivă nu numai din motivul că domeniul în chestiune este inexplorat, dar și din necesitatea de a oferi o paradigmă de înțelegere a politicii și planificării lingvistice în etapa actuală, ținând seama de caracterul contradictoriu al tendinței de dezvoltare, în societatea postmodernă multilingvă, a particularismelor locale și a celei de afirmare agresivă a naționalismului civic la nivel național. Din această perspectivă, importanța incontestabilă a monografiei de față rezidă în faptul că ea oferă o viziune integratoare asupra subiectului pus în discuție, ca: (1) obiect al investigației științifice și (2) domeniu practic de activitate umană. Sfidând complexitatea problematicii, autorul a ordonat un material dispersat relevând un set

coerent de principii care constituie fundamentul teoretic al domeniului în chestiune. În subsidiar, demersul investigativ, întreprins de autor, creează premisele conceptuale și metodologice pentru politica și planificarea lingvistică în Republica Moldova.

Unul din multiplele atuuri ale monografiei este și încercarea autorului, pentru prima dată în sociolingvistica românească, de a reliefa componentele productive (planificarea statutului, planificarea corpusului, planificarea achiziției limbii) și receptive (planificarea prestigiului limbii) și de a oferi, din această perspectivă, un model integrat al politicii și planificării lingvistice, de a efectua o taxonomie detaliată a obiectivelor politicii și planificării lingvistice. De asemenea, noutatea științifică a lucrării mai rezidă și într-o abordare de pionierat sau o examinare, printr-o altă optică, a diverselor aspecte ce țin de situația sociolingvistică concretă din Republica Moldova. Lucrarea aruncă o lumină nouă asupra tendințelor actuale în evoluția atitudinilor lingvistice ale cetățenilor, percepției limbii materne ca opțiune de valoare, condițiilor de revitalizare a limbii găgăuze, posibilităților de depășire a vidului identitar din republică și edificării, în noul stat suveran, a unei identități civice în baza identităților etnice multiple.

Perspectiva din care este abordată politica și planificarea lingvistică de către autor i-a permis acestuia să descifreze natura ei complexă ca fenomen lingvistic, social, politic și economic cu multiple implicații asupra coeziunii sociale. Exegeza fenomenului, descompusă și recompusă, urmează, în lucrare, un demers hermeneutic dublu: analitic și sintetic, autorul încercând să urmărească cum se concepe, cum se formulează, cum se implementează în practica cotidiană și cum se monitorizează politica și planificarea lingvistică ca proces ciclic.

În măsura în care politica și planificarea lingvistică, în calitatea ei de promotor al schimbării lingvistice deliberate, implică o redimensionare a configurației lingvistice într-un context multilingv și, prin urmare, o reinterpretare a factorilor care influențează asupra evoluției limbilor ca resursă societală, plasând în prim-plan factorii de natură socială, lucrarea conține informații privind nu numai starea lingvistică existentă, dar și cea anterioară, precum și virtualitățile evoluției configurației sociolingvistice concrete ca rezultată a schimbărilor sociale. În felul acesta, monografia vine să completeze vidul care există încă, la nivel epistemologic, între starea trecută, actuală și cea viitoare a situației sociolingvistice supuse analizei.

Este oportun să menționăm, de asemenea, și faptul că studiul politicii și planificării lingvistice, în general, și al politicii și planificării lingvistice în Republica Moldova, în particular, poate fi de un real folos la elucidarea unor chestiuni ce vizează interpretarea corectă și completă a fenomenelor de standardizare și modernizare a limbii, în general, și a limbii române, în special, ținând cont de dimensiunea ideologică a fenomenelor în cauză. În acest sens, modelul de analiză, propus în lucrare, constituie un reper pentru specialiștii din mai multe domenii care își aleg drept obiect de studiu analiza factorilor ce contribuie la consolidarea coeziunii sociale sau subiecte ce gravitează în jurul acestei axe de coordonate. În așa mod, prezenta lucrare completează baza metodologică a cercetărilor transdisciplinare din diverse domenii. Valoarea teoretică și aplicativă a lucrării constă, de asemenea, în elaborarea unei paradigme de cercetare și implementare a politicii și planificării lingvistice care poate fi extrapolată asupra altor situații sociolingvistice decât cea din Republica Moldova.

Deși obiectul investigației îl constituie politica și planificarea lingvistică, acest obiect de studiu i-a oferit autorului, prin complexitatea sa intrinsecă, oportunitatea de a reconsidera și de a expune unele reflecții pe marginea unor probleme conexe, care se referă direct sau tangențial la obiectul nominalizat (cum ar fi, de exemplu, bilingvismul și diglosia, clasificarea sociolingvistică a limbilor, dirijismul și liberalismul lingvistic, asimilarea lingvistică printre reprezentanții etniilor conlocuitoare din Republica Moldova, alternanța codurilor lingvistice în comunicarea de zi cu zi în republică etc.).

Bine documentată, flexibilă, folosind fără inhibiții toate achizițiile recente în materie, grila de lectură constituită de autor permite surprinderea și interpretarea științifică a fenomenului examinat. O mențiune specială în acest sens pentru limba clară și precisă în care este redactată lucrarea, fapt care îi conferă acesteia ținută științifică autentică și deplină lizibilitate.

Propunându-și și reușind să desfășoare o analiză multiaspectuală a politicii și planificării lingvistice, lucrarea reușește deopotrivă performanța de a pune în lumină și de a argumenta științific un fenomen pluridisciplinar în plină evoluție, care se cere urmărit și studiat.

Cunoscut prin stilul său științific personal, Gheorghe Moldovanu utilizează cu discernământ informațiile din bibliografia consultată, fapt care favorizează o abordare transdisciplinară și permite formularea unor judecăți convingătoare. Nu încapă îndoială că rezultatele acestei munci de pionierat vor putea constitui o sursă de informații utilă pentru un public cât mai larg și totodată o bază mai sigură de plecare pentru elaborarea unor lucrări similare.